

Research Paper

Conceptual Framework of the Determinant Factors Influencing the Migration of Iran's Athletic Elites

Zahra Sabzinezhad¹ , Morteza Dousti^{2*} , Farzam Farzan³ , Homayoun Abbasi⁴

Received: Nov 20, 2023

Revised: May 22, 2024

Accepted: May 25, 2024

ABSTRACT

Purpose: The present study aims to provide a conceptual framework for identifying and explaining the key determinants of elite athlete migration in Iran.

Methodology: This research is descriptive in nature, applied in purpose, and categorized as a qualitative study conducted using the grounded theory approach. The statistical population included experts, scholars, professors, and coaches familiar with the subject matter. Snowball sampling was employed to conduct in-depth interviews. Data collection was carried out through interviews with 15 participants. The validity of the interview instrument was assessed and confirmed by both interviewees and subject-matter experts. To evaluate reliability, the intra-coder agreement method was used, yielding a reliability coefficient of 0.81. Grounded theory methodology was employed for data analysis.

Findings: The findings revealed that the determinants of elite athlete migration in Iran encompass: Causal factors (weak occupational status in society and inefficient management systems), Contextual factors (economic, political, and socio-cultural), Intervening factors (individual and environmental characteristics), Strategies (improvement of the national sports structure and enhancement of athletes' social status), and Consequences (decline in the quality of professional sports and lack of suitable role models in society). These categories consist of 20 concepts and numerous sub-factors or open codes.

Conclusion: Based on the findings, macro-level policymaking and effective measures are necessary to enhance the social and professional quality of life for elite athletes. Such actions are essential to controlling the migration trend of sports elites and mitigating the financial and cultural damages caused by this phenomenon.

Keywords: Migration; Elites; Grounded Theory; Iranian Athletes.

1. PhD student in Sport Management, Faculty of Sport Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.
2. Professor of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran (**Corresponding author**)
3. Associate Professor of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.
4. Associate Professor of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, University of Razi, Kermanshah, Iran.

* Corresponding author's e-mail address: m_dostipasha@yahoo.com

Cite this article: Sabzinezhad, Z., Dousti, M., Farzan, F., & Abbasi, H. (2026). *Conceptual Framework of the Determinant Factors Influencing the Migration of Iran's Athletic Elites*. *Journal of Sport Management and Development*, 15(2), 145-166.

DOI: <https://doi.org/10.22124/JSMD.2024.26072.2859>

Extended Abstract

Introduction and State of Problem

The phenomenon of migration is as old as human history and, in its natural and conventional sense, is a transformative phenomenon that provides the basis for the economic, cultural, and social development of societies (Forutan & Sheikh, 2018). One of the important types of elite migration in Iran that we have witnessed in the last few years is the migration of sports elites. These elites are considered assets of each country, who make progress in cultural, social and economic fields for that society. These athletes are among the technical and skilled forces who, with the increasing trend of globalization and professionalization in sports, are increasingly migrating across continental borders to obtain better opportunities (Agergaard & Ryba, 2014). Given the increasing and rapid outflow of human capital in sports from the country in the coming years, as well as the social and political developments in the country, this study aims to analyze this important phenomenon in the field of sports. It is hoped that the results of this study will provide effective solutions for reducing human capital in sports.

Methodology

The present research method is applied in terms of purpose and descriptive in terms of data collection, and is a qualitative research method that was conducted using grounded theory. Primary information was reviewed using documentary and library methods, by studying articles, books, as well as periodicals, magazines, websites, etc. Also, to obtain information, a semi-structured interview was conducted with a phenomenological approach. The research population is experts and practitioners of migration in sports. The samples were selected through purposive and snowball sampling. In this study, qualitative interviews were conducted until theoretical saturation was reached and in the form of 15 qualitative interviews. Data analysis in this study was conducted using the Strauss and Corbin proposed model in the form of coding at three levels: open coding, axial coding, and selective coding. In this model, the categories were grouped into six categories: causal conditions, contextual conditions, focal phenomenon or category, intervening conditions, strategies, and consequences.

Results

Based on the findings of the present study, the determining factors in the migration of the country's sports elite include: causal factors (poor job position in society and inefficient management system), underlying factors (economic, political, socio-cultural factors), intervening factors (individual and environmental characteristics), strategies (improving the country's sports structure and improving the social status of the community), and finally the consequences of this study (decline in the quality of championship sports, lack of appropriate sports role models in society). These categories themselves include 20 concepts.

Discussion and Conclusion

Sports elites are considered assets of every country that make progress in various fields for that society. Overall, it is believed that sustainable sports development, efforts to have an effective

presence in international arenas, flying the country's flag in global tournaments, institutionalizing sports at the national level, and building a rich culture that can greatly help prevent various diseases are all the results of the work and efforts of the society's sports elites. Therefore, policy-making institutions are considered the most important actors in the field of immigration and play an important role in this issue. The most important strategy in this area is proper and efficient management, a professional approach to sports, and reducing the influence of political thoughts in sports by competent and specialized individuals, in order to reduce the obstacles and repulsive factors at the source. Another influential part was the underlying factors, which include (economic, political, and socio-cultural factors). The increasing economic constraints in society have caused increasing inflation in the country, which is eroding and destroying the foundations of society and nullifying people's efforts to achieve a better life. Principled planning to contain and control these problems and deficiencies within the framework of macro-plans and structural reforms that can be implemented in the long term and radically will be the solution to overcome this crisis, in order to achieve comprehensive and sustainable development in all economic, social, political, and cultural dimensions and reduce social dissatisfaction. The next part of the research findings is the intervening factors, which include individual and environmental characteristics. When the existing situation fails to meet the minimum needs of individuals, people decide to move to other places and migrate to places that have a greater chance of meeting their needs and eliminating their tangible deprivation. The next findings of the research were the strategies for the migration of sports elites, which include: improving the country's sports structure and improving the social status of the community. An appropriate and efficient structure is the first and most important factor in achieving major goals in all systems, including the sports system. It is suggested that by specifying the job descriptions of the various departments that make up the country's sports structure, overlapping tasks and parallel work should be prevented. The next item in the research strategies section is improving the social status of athletes. Elites, in search of better quality conditions for themselves and their families, migrate to destinations that provide them with specific financial advantages and favorable social conditions. The consequences of this phenomenon are very important because human resources are the center of all economic, political, sports, etc. activities and play an undeniable role in the economic, social, and cultural development of every society. The migration of elite sportspeople leaves the country with a shortage of professional and elite athletes and can have many negative effects. The issue of elites and the exploitation of their human capital is a multifaceted issue. The multifaceted nature of the issue of elite migration means that no single factor can be identified as the most effective factor in the migration of individuals, but rather there are many factors and conditions that interact with each other and together are effective in the phenomenon of their migration. Therefore, it is suggested that the authorities take steps to identify the needs, obstacles, and problems of elite sportspeople, so that they can take an effective step in preventing their migration.

Originality/Value

Migration is a general social phenomenon and a product of the modern world, which is increasing for several reasons, including demographic imbalance, increased connectivity, growing economic and social inequalities, and climate change. This phenomenon is a dynamic process that is both driven by political, social, and economic conditions and is a catalyst for change. In fact, when the existing situation fails to

meet the minimum needs of individuals, individuals decide to move to other places and migrate to places that have a greater chance of meeting their needs and eliminating their tangible deprivation. The issue of elite migration is a multifaceted issue. The multifaceted nature of the issue of elite migration means that no single factor can be identified as the most effective factor in the migration of individuals. Rather, there are many factors and conditions that interact with each other and together are effective in the phenomenon of their migration. Therefore, using a multifaceted approach to identify the needs, obstacles, and problems of sports elites can be an effective step in preventing their migration and preventing the decline of the country's sports capabilities.

Research Limitations/Implications

Lack of transparency in explaining the political and social causes affecting elite migration.
Difficulty in accessing the necessary information and data regarding the reasons for migration.
Lack of research on athlete migration in Iran and subsequent limitations of the research background.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This research was conducted in compliance with ethical principles.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

Artificial intelligence and AI tools were not used in this study.

Funding

No financial support was used in this research.

Authors' contribution

All authors had equal contributions to the design and implementation of this study.

Conflict of interest

There are no conflicts of interest between the authors in this study.

Acknowledgments

I would like to express my deepest gratitude to all the individuals and organizations who helped us collect data in this research.

References

- Agergaard, S., & Tatiana, R. (2014). Migration and career transitions in professional sports: Transnational athletic careers in a psychological and sociological perspective. *Sociology of Sport Journal*, 31(2), 228-247. [Link]
- Foroutan, Y., & Sheikh, M. (2018). Examining the tendency of Ferdowsi University of Mashhad students towards international migration. *Sociology of Social Institutions*, 4(10), 61-79. [https://doi.org/10.22080/ssi.2018.1735] [In Persian]
- Mostafaei, J., Farzan, F., & Aliverdina, A. (2025). Design Modeling of Factors Affecting the Migration of Sports Elites in Iran. *Journal of Sport Management and Development*, 13(4), 132-158. [https://doi.org/10.22124/JSMD.2023.23139.2734] [In Persian]
- Nazari, Sh., Mahmoudi, A., & Shah Hosseini, M. (2021). The role of internal and external organizational strategies on the establishment of the meritocracy system in the country's sports facilities development and maintenance company. *Journal of Sports Management and Development*, 10(3), 220-240. [https://doi.org/10.22124/JSMD.2021.5336] [In Persian]
- Khanmoradi, S., Zardoshtian, Sh., Fatahi, Sh., & Dixon, J. (2020). Investigating the mutual effect of social welfare and the development of Iran's elite sports with an emphasis on economic and sports variables. *Journal of Sports Management and Development*, 11(2), 47-73. [https://doi.org/10.22124/JSMD.2020.17220.2378] [In Persian]

ارائه چارچوب مفهومی عوامل تعیین کننده در مهاجرت نخبگان ورزشی کشور

زهرا سبزی نژاد^۱، مرتضی دوستی^{۲*}، فرزاد فرزاد^۳، همایون عباسی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۳/۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۹

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر ارائه چارچوبی مفهومی برای شناسایی و تبیین عوامل کلیدی تعیین کننده مهاجرت ورزشکاران نخبه در ایران است.

روش شناسی: پژوهش حاضر توصیفی و به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع پژوهش نیز جزو مطالعات کیفی بود که با استفاده از نظریه داده بنیاد به انجام رسید. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل صاحب نظران، خبرگان، اساتید و مربیان در زمینه موضوع این پژوهش می باشند. جهت نمونه گیری برای انجام مصاحبه های عمیق از روش نمونه گیری گلوله برفی استفاده شد. ابزار پژوهش مصاحبه بود که از ۱۵ نفر به عمل آمد. روایی ابزار پژوهش (مصاحبه)، توسط مصاحبه شوندگان و سپس اساتید متخصص، مورد بررسی قرار گرفت و تأیید شد و برای سنجش پایایی از روش توافق درون موضوعی استفاده شد که مطابق این روش مقدار پایایی برابر با ۰/۸۱ بود. در راستای تجزیه و تحلیل داده ها از روش نظریه داده بنیاد استفاده شد.

یافته ها: بر اساس یافته های پژوهش حاضر عوامل تعیین کننده در مهاجرت نخبگان ورزشی کشور شامل عوامل علی (جایگاه شغلی ضعیف در جامعه و سیستم مدیریتی ناکارآمد)، عوامل زمینه ای (اقتصادی، سیاسی، فرهنگی- اجتماعی)، عوامل مداخله گر (ویژگی های فردی و محیطی)، راهبردها (بهبود ساختار ورزش کشور و بهبود وضعیت اجتماعی جامعه) و در نهایت پیامدهای این پژوهش (افت کیفیت ورزش قهرمانی و کمبود الگوی ورزشی مناسب در جامعه) می باشد که این مقوله ها خود شامل ۲۰ مفهوم و چندین عامل یا کد باز هستند.

نتیجه گیری: بر اساس یافته های پژوهش، باید سیاست گذاری های کلان و اقدامات موثری جهت ارتقای سطح کیفیت زندگی اجتماعی و حرفه ای ورزشکاران نخبه صورت پذیرد تا روند مهاجرت نخبگان، کنترل و از خسارت های مادی و معنوی این پدیده جلوگیری به عمل آید.

واژه های کلیدی: مهاجرت، نخبگان، نظریه داده بنیاد، ورزشکاران ایرانی

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزش، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران.
۲. استاد مدیریت ورزش، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران. (نویسنده مسئول)
۳. دانشیار مدیریت ورزش، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران.
۴. دانشیار مدیریت ورزش، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

* نشانی الکترونیک نویسنده مسئول: m_dostipasha@yahoo.com

استناد: سبزی نژاد، زهرا؛ دوستی، مرتضی؛ فرزاد، فرزاد و عباسی، همایون. (۱۴۰۵). ارائه چارچوب مفهومی عوامل تعیین کننده در مهاجرت نخبگان ورزشی کشور. مدیریت و توسعه ورزش، ۱۵ (۲)، ۱۴۵-۱۶۶.

DOI: <https://doi.org/10.22124/JSMD.2024.26072.2859>

نوآوری پژوهش و پیام کلی

نوآوری: این پژوهش به بررسی تمامی ابعاد پدیده مهاجرت ورزشکاران از جمله ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و روانشناختی پرداخته است و برای اولین بار این پدیده را با استفاده از نظریه داده بنیاد مورد بررسی قرار داده است.

پیام کلی: پدیده مهاجرت سرمایه های انسانی، موضوعی چند وجهی است. چند وجهی بودن مسئله مهاجرت نخبگان باعث می شود که نتوان هیچ عاملی را به تنهایی به عنوان موثرترین عامل در مهاجرت افراد معرفی کرد بلکه بسیاری از عوامل و شرایط وجود دارند که در تعامل با یکدیگر و در کنار هم در پدیده مهاجرت آن ها موثر هستند.

مقدمه

پدیده مهاجرت قدمتی به بلندای تاریخ بشریت دارد و در مفهوم طبیعی و متعارف خود پدیده‌ای تحول آفرین است که موجبات توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جوامع را فراهم می‌آورد (فروتن و شیخ، ۲۰۱۸). در جهان پیشرفته امروز، مهاجرت واکنشی به پویایی‌های پیچیده فضا و زمان در سیستم‌های باز اجتماعی-اقتصادی است و در واقع به این منظور صورت می‌گیرد که تصاویری مطلوب از یک آینده محقق، یا از تحقق تصویری نامطلوب جلوگیری شود (طاهری دمنه و کاظمی، ۲۰۱۸). یکی از انواع مهم مهاجرت نخبگان در کشور ایران که در چند سال اخیر شاهد آن بوده‌ایم، مهاجرت نخبگان ورزشی است. این نخبگان از سرمایه‌های هر کشور محسوب می‌شوند که پیشرفت‌هایی در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برای آن جامعه را رقم می‌زنند. این ورزشکاران از جمله نیروهای فنی و ماهر هستند که با افزایش روند جهانی شدن و حرفه‌ای شدن در ورزش به طور فزاینده‌ای در مرزهای قاره‌ای برای کسب موقعیت‌های بهتر مهاجرت می‌کنند (اگرگارد و ریب، ۲۰۱۴). به خصوص در جهان امروز که ورزش پدیده‌ای اجتماعی فراملی و صنعتی مهم و عامل اثرگذار در رشد اقتصادی کشورهای توسعه یافته است (خانمادی و همکاران، ۲۰۲۲)، مهاجرت به موضوع مهمی در پیشرفت شغلی ورزشکاران و بهبود وضعیت آن‌ها تبدیل شده است (مارکوئس و جونیور، ۲۰۲۰). این پدیده اجتماعی بر اثر عوامل مختلف ایجاد و گسترش یافته است و پیامدهای مثبت و منفی بی‌شمار و پیچیدگی‌های فراوانی به همراه دارد. زیرا علاوه بر چالش‌هایی که همه مهاجران فراملیتی با آن مواجه هستند، ورزشکاران و مربیان مهاجر تحت فشار حفظ استانداردهای بالای عملکرد ورزشی هستند (الی و روکانین، ۲۰۲۱). همچنین فشار متعدد حوزه‌های مختلف از جمله شغل، محیط اجتماعی گسترده‌تر، رقابت و تجربه جدید که همگی به طور همزمان بر ورزشکار مهاجر تأثیر می‌گذارند سبب پیچیدگی مهاجرت ورزشی می‌شوند (اورلوسکی و همکاران، ۲۰۱۶).

در دهه اخیر این نوع مهاجرت‌ها تبدیل به بحرانی بزرگ برای ورزش کشور شده است، بحرانی که احتمال وسیع‌تر شدن آن هم وجود دارد. این موج مهاجرت بخش‌های مختلف جامعه ورزشی (قهرمانان، مربیان، داوران، مجریان و کارشناسان تلویزیونی) می‌تواند به تصویری غلط در جهان مبنی بر احساس ناامنی در ایران و همچنین افول اعتبار ملی تبدیل شود (حسینی و همکاران، ۲۰۲۱). بررسی‌های گذشته چرایی مهاجرت نخبگان ورزشی را به‌طور کلی تابع دو عامل اصلی می‌دانند نخست اینکه ورزش ابزاری کم‌هزینه و پرفایده در نزدیکی مهاجران مقیم در اردوگاه‌های کشورهای مختلف به‌ویژه آلمان و یونان است (کروسان، ۲۰۲۰) و دوم اینکه ورزش به‌عنوان اهرمی صلح‌ساز در عرصه بین‌الملل همواره کارکردی مثبت در تقویت انسجام و اتحاد در میان افراد، گروه‌ها، اقوام و اختلافات بین‌المللی دارد (باقرزاده و شریعتی، ۲۰۲۰). پدیده مهاجرت به دلیل به چالش کشیدن حاکمیت دولت‌ها با ایجاد درگیری فرهنگی از طریق افزایش بی‌نظمی و فراملی‌گرایی به زنگ خطری برای کشورها تبدیل شده است. این موضوع موجب افزایش نگرانی دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی برای کنترل جریان مهاجرت شده است (گرت و همکاران، ۲۰۲۰). این پدیده که از دید آسیب شناسان به نوعی استثمار شدگی کشورهای در حال توسعه توسط کشورهای توسعه یافته به شمار می‌رود به عنوان مخرب‌ترین بحران اجتماعی شناخته و تعریف شده است. به این دلیل که نخبگان افرادی با دانش و مهارت هستند که به کل جامعه بشریت تعلق دارند و نقش موثری که آنها در زندگی بشر ایفا می‌کنند به مرزهای کشورها

¹ Agergaard & Ryba

² Marques & Junior

³ Ely & Ronkainen

⁴ Orłowski et al

⁵ Crossan

⁶ Garrett et al

محدود نمی‌شود (استارک، ۲۰۰۴) ولی مهاجرت آنها آثار عمیقی برای هر دو کشور مبدا و مقصد در پی دارد. زیرا کشور مبدا سرمایه‌های انسانی خود را که می‌تواند زمینه ترقی و توسعه جامعه را فراهم کنند از دست می‌دهد و کشور مقصد از حضور این افراد بهره‌مند می‌شود (راهشخو و همکاران، ۲۰۲۱).

آمارهای رسمی و غیررسمی در زمینه وسعت و دامنه فرار مغزها و نخبگان گویای این واقعیت است که امروزه جریان خروج نیروهای انسانی متخصص و نخبه مانند استادان دانشگاه، پزشکان، پژوهشگران، ورزشکاران و... به صورت یک معضل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در کشور درآمده و بیم‌ها و نگرانی‌های زیادی در کشور برانگیخته است. براساس گزارش سالنامه مهاجرتی ایران، رتبه ایران در میان سایر کشورها در سال ۲۰۲۰ از نظر شاخص‌های کلیدی مهاجرت بین‌المللی مانند مهاجر فرستی و مهاجرپذیری به ترتیب ۵۴ و ۲۳ در بین ۲۳۲ کشور است. همچنین رتبه دانشجو فرستی ایران در سال ۲۰۲۱ از میان ۲۴۱ کشور، ۱۹ است. در خصوص شاخص جریان بالقوه مهاجرت نیز در بازه زمانی ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ و در بین ۱۵۲ کشور رتبه ایران ۸۷ است. براساس گزارش همین سالنامه، امتیاز کشور ایران در شاخص «جریان بالقوه مهاجرت» برابر با ۱۶- درصد، در شاخص «جذب استعدادها» برابر با ۲۷- درصد و در شاخص «مهاجرت جوانان» برابر با ۱۹- درصد است (سالنامه مهاجرتی ایران، ۲۰۲۰). جمعیت مهاجران ایرانی در دنیا نیز ۱/۹ میلیون نفر می‌باشد که ۲/۲۹ درصد از جمعیت ایران را تشکیل می‌دهد. این آمار در سال ۱۹۹۰ میلادی بالغ بر ۰/۸۲ درصد بوده که به رقم ۱/۸۷ درصد در سال ۲۰۲۰ رسیده است. در واقع طی ۳۰ سال گذشته، جمعیت مهاجران ایرانی ۲/۳ برابر شده است. در حالی که سهم ایران از جمعیت جهان چیزی در حدود ۱/۰۷ درصد است، سهم ایران از جمعیت مهاجران جهان از رقم ۰/۵۴ درصد در سال ۱۹۹۰ میلادی به رقم ۰/۷۰ در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است. در مورد آمار درخواست پناهجویی نیز ۷۷/۲ هزار نفر از مردم ایران خواستار پناهندگی بوده و فقط ۳۴ نفر ایران را مقصد پناهجویی خود انتخاب کرده‌اند (سالنامه مهاجرتی ایران، ۲۰۲۰).

همچنین بر اساس آمارهای بانک جهانی، سالانه ۱۵۰ تا ۱۸۰ هزار نفر ایرانی تحصیل کرده در پی یافتن زندگی بهتر و موقعیت‌های شغلی بالاتر، از کشور خارج می‌شوند. این رقم از خروج نخبگان به معنای خروج سالانه ۵۰ میلیارد دلار ارز از کشور است. این مسئله به این معناست که سالانه از روند مهاجرت نخبگان از کشور تقریباً معادل درآمد فروش نفت زیان مالی و اقتصادی متحمل می‌شویم (بانک جهانی، ۲۰۱۶). با بررسی آمار و دلایل مهاجرت می‌توان بیان کرد که مهاجرت افراد به عنوان یک پاسخ مهم جمعیتی به شرایط جامعه در پی دستیابی به شرایط بهتر زندگی و برطرف کردن نیازهای خود است و در واقع تلاشی برای به دست آوردن فرصت‌های پاسخ به نیازهای انسانی است که زندگی افراد را متحول می‌سازد (طاهری دمنه و کاظمی، ۲۰۱۸). در همین زمینه طبق اذعان منشور سازمان ملل متحد، نظم بین‌المللی، صلح و امنیت بدون توجه به فرد و رفا او نمی‌تواند باشد و این برای همه بدون توجه به نژاد، زبان و مذهب باید باشد. دبیر کل سازمان ملل در این رابطه بیان می‌کند که مهاجرت برای دستیابی به کرامت انسانی، امنیت و آینده‌ای بهتر و برطرف کردن فقدان‌های موجود است (ویتتی و اسکریبیر، ۲۰۱۳). در واقع آنچه احساس فقدان را تقویت می‌کند نه محرومیت مطلق بلکه محرومیت نسبی است که بر اساس مقایسه با دیگران پدید می‌آید و گویای محرومیت فرد از انواعی از بهره‌مندی است که در جامعه جهانی مورد تایید است. امروزه با توسعه جامعه جهانی این مقایسه‌ها به فراتر از مرزهای ملی رفته و افراد و گروه‌های اجتماعی به طور مداوم خود و بهره‌مندی‌شان را با دیگران در جامعه جهانی مقایسه می‌کنند (هنبری و پترویلو، ۲۰۱۹). در همین راستا نظریه محرومیت نسبی^۵ بیان

¹ Stark

² Bank World

³ Vietti & Scribner

⁴ Henneby & Petroiello

⁵ Relative Deprivation

می‌کند که احساس محرومیت از ارزش‌ها و امور مطلوب تحت شرایط خاصی موجب مهاجرت می‌شود. یعنی در واقع مهاجرت یک رفتار تصادفی نیست بلکه پاسخی برای رفع محرومیت‌ها محسوب می‌شود. این جابجایی فقط به علت محرومیت‌ها نیست بلکه شناخت این محرومیت‌ها و فرآیندهای اثرگذاری آن باعث رفتار مهاجرتی می‌شود. پس می‌توان گفت که مهاجرت پاسخی نهایی به محرومیت نسبی است (مقدس و شرفی، ۲۰۰۸). بنابراین زمینه مهم مهاجرت در کشورهای در حال توسعه می‌تواند عدم درآمد مناسب و آسیب پذیری در برابر شوک‌های اقتصادی باشد (کولین، ۲۰۱۹). از همین رو اغلب کشورهای توسعه یافته برنامه‌های متنوعی را برای پرورش و نگهداشت نیروی انسانی متخصص خود پیش‌بینی و اجرا می‌نمایند و در کنار آن با ایجاد رفاه و امنیت اجتماعی-اقتصادی، زمینه را برای جذب نیروی انسانی متخصص دیگر کشورها فراهم می‌آورند (مارکوس و همکاران، ۲۰۲۲). با توجه به آمارهای ذکر شده می‌توان گفت که ایران نیز یکی از کشورهایی است که آمار مهاجرت نخبگان در آن بالاست و نخبگان ایرانی برای برخورداری از رفاه بیشتر، سطح زندگی بهتر و ... گرایش بیشتری به مهاجرت دارند.

در تحلیل آسیب شناسی رفتار مهاجرتی ورزشکاران ایران، مصطفایی و همکاران (۲۰۲۵)، عنوان کردند مدیریت ناکارآمد با تفکرات محدود کننده و استراتژی‌های نامعلوم، اقتصاد معیوب و وضعیت سیاسی نابسامان کشور، از عوامل مهم گرایش به مهاجرت در بین نخبه‌های ورزشی در ایران است. همچنین باقرزاده و شریعتی (۲۰۲۱)، ۲۰ مفهوم را شامل ۸ مفهوم مرتبط با عوامل کشتی و ۱۲ مفهوم مرتبط با عوامل رانشی تایید کردند. در میان عوامل رانشی، ۳ مفهوم دغدغه دوران بازنشستگی، نبود حامی مالی و لیگ حرفه‌ای، نبود شغل متناسب با تخصص، مهم‌ترین مفاهیم و ۳ مفهوم آسایش خانواده، حضور ایرانی‌ها در کادر فنی سایر کشورها و مهمان‌نوازی سایر کشورها مهم‌ترین مفاهیم استخراجی در عوامل کشتی بودند. در نهایت آسیب‌های وارده مهاجرت ورزشکاران نخبه ایرانی بر اساس کشتی‌ها و رانش‌های داخلی و خارجی را می‌توان به پنج دسته کلی ورزشی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی تقسیم کرد. هاشمی و همکاران (۲۰۲۴) نیز پیشایندهای مهاجرت ورزشکاران نخبه ایران را در سه مقوله اصلی و ۱۴ مقوله فرعی شامل ضعف‌های اجتماعی (رفتار بین‌المللی حکومت، تمامیت‌خواهی حاکمیت، نزول ارزش‌ها و تبعیض اجتماعی)، ضعف‌های حرفه‌ای (امنیت مالی و شغلی، تجهیزات و امکانات اردویی، تأمین مربی، مدیریت ناکارآمد، کنترل‌گری فدراسیون‌ها، تبعیض بین رشته‌ها و عدم حمایت از قهرمانان) و انگیزه توسعه و پیشرفت فردی (پیشرفت حرفه‌ای، آرامش و ارضای درونی و دسترسی به امکانات و رفاه) شناسایی کردند.

نتایج پژوهش مرادی اشراقی و همکاران (۲۰۲۲)، نشان داد مجموعه‌ای از عوامل در کنار یکدیگر و در تعامل با هم در تعیین الگوی مهاجرت ورزشکاران مؤثر هستند که در سه سطح کلان، میانی و خرد تقسیم‌بندی شدند. عوامل سطح کلان شامل برخی عوامل موجود در شرایط مداخله‌گر جهانی و شرایط زمینه‌ای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مدل پارادایمی بودند. عوامل سطح میانی شامل برخی عوامل موجود در شرایط علی مدل پارادایمی (عوامل مدیریتی، عوامل ساختاری و عوامل تسهیلاتی و رفاهی) بودند که در محیط نزدیک به ورزشکاران و مربوط به متولیان ورزش کشور قرار داشتند. در نهایت سطح خرد شامل عوامل فردی و ویژگی‌های شخصیتی و روانشناختی خود ورزشکاران بود. حسینی و همکاران (۲۰۲۰)، اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر مهاجرت ورزشکاران تیم‌های ملی را به این ترتیب ذکر کردند: مدیریتی (۳/۸۱)، اجتماعی (۳/۸)، سیاسی (۳/۶۲)، روان شناختی (۳/۶)، فرهنگی (۳/۱۷) و اقتصادی (۳/۱۰). در پژوهشی خسروی و همکاران (۲۰۱۹)، رابطه مهاجرت نخبگان با توسعه را مورد پژوهش قرار دادند. آنها بیان کردند که تأثیرات بالقوه مهاجرت نخبگان بر توسعه، پیچیده و چند بعدی است و نیاز به پاسخ چند بعدی از سوی سیاست‌گذاران دارد. تأثیرات مهاجرت نخبگان بسته به نوع کشور، روند اقتصادی و اجتماعی آن کشور، می‌تواند مثبت یا منفی باشد و فرصت‌ها یا محدودیت‌هایی را

¹ Collin

برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی ایجاد کند. اگرگارد و همکاران^۱ (۲۰۲۳) در تحلیل مسئله مهاجرت از آن به عنوان یک تحرک فراملی در عصر مهاجرت نام برده و بیان می‌کنند که با گذر زمان کشورهای بیش‌تری به طور قابل توجهی تحت تاثیر مهاجرت بین‌المللی در ورزش قرار می‌گیرند. بالک و رابینسون^۲ (۲۰۰۹) بیان می‌کنند محیطی که ورزشکار را از جنبه‌های مختلف حمایت می‌کند، احتمال موفقیت بین‌المللی ورزشکاران را افزایش می‌دهد به همین دلیل آنها جهت برخورداری از حمایت همه جانبه، به آن محیط‌ها مهاجرت می‌کنند. کارتر^۳ (۲۰۰۷)، نیز دریافت که این نخبگان به دلیل انگیزه‌هایی مانند سطح درآمد بهتر، دسترسی به امکانات خوب، مربیان برتر، وضعیت آموزشی خوب برای فرزندان و کسب آینده‌ای بهتر تصمیم به مهاجرت به کشوری دیگر می‌گیرند. این موضوع فقط شامل ورزشکاران نمی‌شود بلکه پرسنل اداری ورزش نیز برای کار کردن از مرزها عبور می‌کنند و به مقاصد مورد نظر خود مهاجرت می‌کنند.

مول و تیمرمن^۴ (۲۰۱۴) در مطالعه مهاجرت جوانان اروپایی نشان دادند که تصمیم به مهاجرت با توجه به تمام عوامل سطح خرد و کلان انجام می‌شود. عوامل سطح خرد (سن، جنس، تحصیلات، اشتغال، تجربه مهاجرت، محل زندگی، رضایت، بی‌توجهی به جوانان) و عوامل سطح کلان (وضعیت اشتغال در کشور، بیکاری جوانان، تولد ناخالص داخلی، سرانه مصرف واقعی)، بر میل به مهاجرت جوانان اثرگذار بوده‌اند. پژوهش مک دونالد و اسپاجی^۵ (۲۰۲۱)، تحت عنوان پناهجویان، فوتبال و همبستگی مورد پژوهش قرار گرفت. آنها بیان کردند که در شرایط صحیح، ورزش می‌تواند به ظرفیت افراد برای دسترسی به فرصت‌های شغلی و آموزشی بهتر کمک کند. بنابراین مهاجرت در ورزش می‌تواند جهت دستیابی به فرصت‌های بهتر برای زندگی باشد. لنارتووچیز و سیوک^۶ (۲۰۲۱)، در پژوهشی انگیزه‌های مهاجرت کاری ورزشکاران نخبه خارجی به باشگاه‌های تنیس روی میز لهستان را مورد بررسی قرار دادند. اکثر پاسخ دهندگان چند عامل را برای مهاجرت خود گزارش کردند. برای برخی از پاسخ دهندگان، معیار تعیین کننده، سطح بالای لیگ تنیس روی میز لهستان بود که فقط کمی از لیگ‌های فرانسه و آلمان عقب‌تر بود. برای دیگران، شرایط مالی خوب ارائه شده توسط باشگاه‌های لهستانی و امکان بهبود شرایط زندگی از اهمیت اساسی برخوردار بود.

مهاجرت ورزشکاران یک پدیده چند عاملی است که متاثر از عوامل مختلف و متعددی است. این عوامل باعث می‌شوند که این افراد وطن، جایی با تمام دارایی و دلبستگی را ترک کنند و مسیری پر پیچ و خم، بی‌بازگشت و یک طرفه را انتخاب کنند. به راستی چه چیزی باعث می‌شود که این ورزشکاران در اوج شکوفایی خود و پس از طی مراحل سخت و سال‌های متممادی تلاش کردن، مهاجرت از ایران را ترجیح داده و برای دیگر کشورها افتخارآفرینی کنند؟ زوایای پنهان این پدیده اجتماعی چه هستند؟ این تصمیم چه پیامدها و تبعاتی برای آینده ورزش کشورمان در پی خواهد داشت؟ راه برون‌رفت از این بحران چیست؟ با توجه به اینکه خروج سرمایه‌های انسانی در ورزش از کشورمان در سال‌های اخیر روند افزایشی و پرشتابی داشته هم‌چنین با توجه به تحولات اجتماعی و سیاسی کشور، بنابراین پژوهش حاضر به واکاوی این پدیده مهم در حوزه ورزش پرداخته و به سوالات بالا پاسخ خواهد داد. امید است که نتایج این پژوهش راهکارهای اثربخشی برای کاهش مهاجرت سرمایه‌های انسانی در ورزش ارائه دهد.

¹ Agergaard et al

² Bahlk & Robinson

³ Carter

⁴ Mol & Timmerman

⁵ MC Donald & Spaaij

⁶ Lenartowicz & Ciok

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نوع پژوهش‌های کیفی است که با استفاده از نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. اطلاعات اولیه با روش اسنادی و کتابخانه‌ای، با مطالعه مقالات، کتب و همچنین فصلنامه‌ها، مجلات و سایت‌های اینترنتی و ... بررسی شد. همچنین برای دستیابی به اطلاعات، مصاحبه نیمه‌ساختار یافته با رویکرد پدیدار شناختی انجام شد. جامعه پژوهش برابر با صاحب‌نظران و مجربین مهاجرت در ورزش است. نمونه‌ها از طریق نمونه‌گیری هدفمند و همچنین گلوله‌برفی انتخاب شدند. به دلیل نامشخص بودن حجم نمونه در پژوهش‌های کیفی، هر زمان که داده‌ها به اشباع نظری برسد جمع‌آوری داده‌ها متوقف خواهد شد. لذا در این پژوهش انجام مصاحبه‌های کیفی تا رسیدن به حد اشباع نظری و در قالب ۱۵ مصاحبه کیفی انجام گرفت. اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان نهایی در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

Table 1. Demographic information of interviewees

کد	ارتباط با موضوع	تحصیلات	رشته تحصیلی	جنس	سن (سال)	سابقه (سال)
Code	Relevance to the topic	Education	Field of study	Gender	Age	History
P1	عضو هیات علمی	دکتری	مدیریت ورزشی	زن	۵۴	۱۵
P2	عضو هیات علمی	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۴۹	۱۳
P3	عضو هیات علمی	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۴۳	۸
P4	عضو هیات علمی	دکتری	علوم سیاسی	زن	۴۸	۱۵
P5	عضو هیات علمی	دکتری	علوم سیاسی	مرد	۴۵	۱۳
P6	عضو هیات علمی	دکتری	جامعه‌شناسی	مرد	۴۴	۷
P7	عضو فدراسیون	دکتری	تربیت بدنی	مرد	۳۹	۹
P8	عضو سابق فدراسیون	دکتری	فیزیولوژی ورزشی	مرد	۳۶	۷
P9	مربی تیم ملی	کارشناسی ارشد	مدیریت ورزشی	مرد	۴۸	۳۰
P10	عضو تیم ملی	کارشناسی ارشد	تربیت بدنی	مرد	۲۸	۱۱
P11	عضو سابق تیم ملی	کارشناسی ارشد	مدیریت ورزشی	مرد	۳۲	۱۴
P12	سر مربی سابق تیم ملی	کارشناسی ارشد	تربیت بدنی	مرد	۳۰	۱۰
P13	پژوهشگر حوزه مهاجرت	دکتری	علوم سیاسی	مرد	۴۵	۶
P14	پژوهشگر حوزه مهاجرت	دکتری	حقوق	مرد	۴۲	۸
P15	مدیر موسسه مهاجرتی	دکتری	حقوق	مرد	۳۶	۳

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش با استفاده از الگوی پیشنهادی اشتراوس و کوربین به صورت کدگذاری در سه سطح کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت گرفت. در این الگو، مقوله‌ها در شش دسته شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، پدیده یا مقوله محوری، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها دسته‌بندی شدند. به منظور اعتبار بخشی به نتایج پژوهش، معیارهای ارزشیابی لینکلن و گابا (۱۹۸۵) مدنظر قرار گرفتند. در پژوهش کیفی قابلیت اعتماد را به عنوان معیاری برای جایگزینی روایی و پایایی مطرح ساخته‌اند که متشکل از چهار مفهوم قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، قابلیت تایید و قابلیت اعتماد می‌باشد. در این پژوهش، معیارهای فوق باراهبردهای گوناگونی مدنظر قرار گرفتند.

قابلیت اعتبار که جایگزین اعتبار بیرونی در پژوهش‌های کمی است و به معنی قابلیت تعمیم پژوهش به سایر حوزه‌ها و زمینه‌های مشابه است. در این پژوهش سعی بر آن شد با ذکر دقیق موضوع پژوهش، جامعه و نمونه، روش پژوهش، استخراج حداکثری و غیر تکراری یافته‌ها تا حدودی این بخش از روایی انجام شود. قابلیت تایید که به معنای پرهیز از سوگیری در پژوهش است تا به سایر محققان در دنبال کردن مسیر پژوهش کمک شود. در این پژوهش با ثبت و پیاده‌سازی دقیق مصاحبه‌ها سعی شد تا این بخش از روایی پژوهش به درستی انجام شود. قابلیت اعتبار یا باورپذیری نیز که به معنی میزان و درجه اعتماد به واقعی بودن یافته‌ها است. در این پژوهش تلاش محقق بر آن بود که داده‌های مختلف به دست آمده از ادبیات پژوهش، مطالعه مستندات، مشاهده و مصاحبه، با یکدیگر ادغام و مفاهیم خروجی به درستی ذکر شوند تا این بخش از روایی (روایی درونی) رعایت شود. قابلیت اعتماد (پایایی) که به درجه بازیافت و تکرارپذیری داده‌ها توسط سایر پژوهشگران اطلاق می‌شود. در این پژوهش برای محاسبه پایایی بازآزمون سه مصاحبه انتخاب و هر کدام از آنها دو بار در فاصله زمانی دو هفته توسط پژوهشگر کدگذاری شد که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

$$۱۰۰ \times (\text{تعداد کل کدها} / \text{تعداد توافقات} \times ۲) = \text{درصد پایایی}$$

جدول ۲. نتایج بررسی پایایی بازآزمون

Table 2. Results of the test-retest reliability study

ردیف Row	شماره مصاحبه Interview number	تعداد کل کدها Total number of codes	تعداد توافقات Number of agreements	تعداد عدم توافق Number of disagreements	پایایی Reliability
۱	مصاحبه ۴	۲۶	۱۱	۶	٪۸۴
۲	مصاحبه ۹	۱۸	۸	۶	٪۸۸
۳	مصاحبه ۱۳	۳۲	۱۲	۸	٪۷۵
	مجموع	۷۶	۳۱	۲۰	٪۸۱

یافته‌های مربوط به پایایی بازآزمون نشان می‌دهد نتیجه استفاده از فرمول یاد شده، برابر با ۸۱ درصد است و از آنجا که پایایی بیش از ۶۰ درصد قابل قبول است می‌توان نتیجه گرفت که کدگذاری‌ها از پایایی مناسبی برخوردار است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش با استفاده از تحلیل هم‌زمان و فرآیند کدگذاری، حین و پس از انجام مصاحبه‌ها به دست آمد و پس از ادغام با ادبیات و پیشینه مطالعه شده مقوله‌ها و مفاهیم در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با پدیده محوری

Table 3. Identified concepts and categories related to the central phenomenon

کد مصاحبه شونده Interviewee code	مفاهیم Concepts	مقوله فرعی Subcategory	مقوله کلی General category	شرایط Conditions	
P1,P3,P5,P7,P13,P15	تمایل به داشتن شرایط زندگی مناسب تر	عدم امید نسبت به آینده	جایگاه نامناسب در جامعه		
P2,P4,P6,P9,P11	تمایل به ارتقای مهارت های ورزشی				
P1,P3,P6,P9,P14,P15	تمایل به فرصت های کاری بهتر(شرایط بهتر رقیبان در دیگر کشورها)				
P2,P,P5,P7,P12,P13	استفاده از فضاها و امکانات مدرن و جدید در ورزش				
P1,P2,P5,P8,P14	دعوت نشدن به تیم ملی(علیرغم تلاش و استعداد فراوان)				
P4,P6,P7,P9,P11,P13	داشتن رقبای فراوان در رشته خود برای حضور در المپیک یا مسابقات بین‌المللی				
P1,P2,P4,P6,P9,P14	کسب جایگاه ورزشی بهتر در مقصد(دسترسی به امکانات و مربیان حرفه ای)				
P3,P4,P6,P10,P11,P12	عدم حمایت مادی و معنوی ورزشکاران				
P2,P4,P7,P8,P9,P13,P14	موج احساسات منفی در بین اهالی ورزش به دلیل شرایط کشور				
P1,P2,P5,P8,P10,P11	عدم اختصاص پاداش های مناسب برای قهرمانان				
P4,P7,P8,P10	عدم توجه کافی به ورزش بانوان				
P3,P9,P11,P12	نداشتن امنیت اقتصادی و اجتماعی بعد از عمر قهرمانی(فراموشی قهرمانان ملی)				
P1,P2,P4,P8,P10,P12,P13	عدم رعایت منزلت اجتماعی ورزشکاران(رعایت نکردن شان ورزشکاران در جامعه مبدا و کسب احترام اجتماعی بیشتر جامعه مقصد)				نداشتن جایگاه اجتماعی مناسب در جامعه
P3,P6,P9,P10	تمایل به داشتن زندگی مدرن و جدید	عدم حمایت مالی مناسب از ورزشکاران	سیستم مدیریتی ناکارآمد		
P2,P4,P13	نداشتن افق دید امیدبخش به آینده ورزش کشور				
P1,P3,P5,P7,P14	نامناسب بودن وضعیت معیشتی ورزشکاران				
P1,P2,P8	عدم سرمایه گذاری مناسب حامیان مالی در ورزش				
P3,P7,P8	عدم تخصیص بودجه مناسب به ورزش بانوان				
P5,P8,P12,P15	عدم حمایت مالی از ورزشکاران بعد از پایان عمر قهرمانی				
P2,P4,P9,P12,P14	عدم وجود امنیت و آینده شغلی برای ورزشکاران				
P2,P4,P9,P11,P14	عدم وجود مراکز استعدادیابی در سراسر کشور در رشته های مختلف ورزشی				
P3,P4,P7,P9	عدم به کارگیری مربیان حرفه ای و مطرح جهان				
P2,P4,P6,P9,P10	عدم برگزاری منظم لیگ های بانوان				
P7,P8,P12,P14	وجود امکانات حرفه ای مورد نیاز در کشور مقصد				
P5,P7,P10,P11,P12,P14	عدم فراهم سازی امکانات حرفه ای ورزشی رشته های ورزشی مختلف				
P6,P9,P12	عدم فراهم سازی زیرساخت های مناسب ورزشی در کشور				
P3,P9	عدم تناسب درآمد با نرخ تورم موجود در کشور	عدم درآمد مناسب افراد	زمینه ای Background conditions		
P1,P2,P6,P13	کمبود امکانات رفاهی برای زندگی				
P2,P2,P6,P9,P14	شرایط مالی نامناسب مردم و ورزشکاران				
P1,P2,P8,P11	عدم وجود فرصت های شغلی در کشور برای ورزشکاران				
P8,P9,P12,P13	تنزل سطح رفاه زندگی مردم(به علت تورم و کاهش ارزش پول ملی)				
P2,P8,P11	هزینه های بالای زندگی در کشور				
P2,P6,P11	تفاوت زیاد میزان دستمزد دریافتی در کشور مبدا و مقصد				
P4,P7,P9,P11,P13,P15	ارائه تسهیلات مطلوب به ورزشکاران توسط کشورهای مقصد				
P5,P6,P7,P13	بی ثباتی اقتصادی موجود در کشور				
P1,P2,P4,P7,P8,P11,P13	عدم امید به آینده اقتصادی کشور				
P4,P6,P15	وجود فسادهای مالی در بدنه کشور و ورزش(توجه ویژه به برخی رشته های خاص مانند فوتبال)				
P4,P7,P12	عدم توزیع عادلانه ثروت در جامعه				وضعیت ضعیف اقتصاد کشور
P2,P4,P7,P12,P14	کاهش ارزش پول ملی				
P3,P4,P5,P7,P8,P11	وجود ساختار اقتصادی معیوب در کشور				
P1,P2,P3,P5,P6,P18,P10,P11,P12, P13	عدم امنیت اقتصادی بعد از عمر قهرمانی				
P5,P6,P7,P10,P11,P12,P15	عدم حمایت مالی از نخبگان ورزشی				

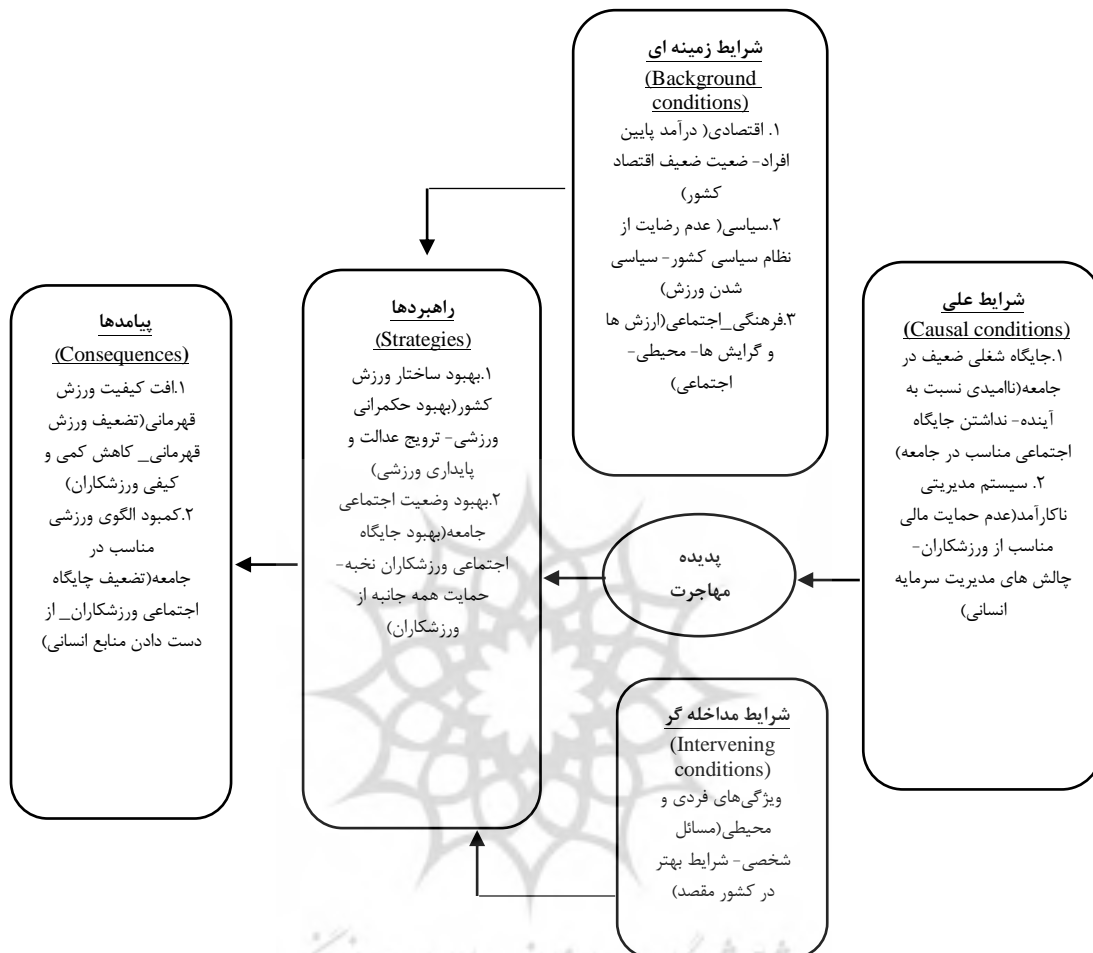

P2,P4,P6,P9,P11,P15	بی ثباتی سیاسی موجود در کشور در سالهای اخیر	عدم رضایت از نظام سیاسی کشور	سیاسی
P1,P2,P7,P9,P15	میل به آزادی های سیاسی بیشتر در جامعه		
P2,P4,P9,P14	تهدید جنگ کشور توسط دیگر کشورهای مخالف		
P1,P2,P3,P6,P13	عدم ارتباط مستمر و دوستانه با دیگر کشورها	سیاسی شدن ورزش	سیاسی
P2,P3,P4,P6,P15	سیاست زدگی جامعه در سال های اخیر		
P1,P2,P8,P11,P12	تحولات مداوم سیاسی و اجتماعی در جامعه(تحولات سیاسی اخیر کشور)		
P8,P9,P12,P14	وجود گرایش های های سیاسی در ورزش	سیاسی شدن ورزش	سیاسی
P2,P2,P6,P14	فرصت های نابرابر در جامعه(تبعیض، پارتی بازی و عدم شایسته سالاری در جامعه و جامعه ورزشی)		
P1,P4,P13,P14	نفوذ سیاست در ورزش کشور(سیاسی شدن ورزش کشور)		
P3,P9,P10,P15	کمبود امکانات رفاهی و آموزشی	ارزش ها و گرایش ها	فرهنگی- اجتماعی
P2,P8,P11,P12	افت حس تعلق به وطن(وطن گرایی)		
P5,P6,P8,P13	ورود فرهنگ مهاجرت در جامعه به خصوص در بین نخبگان		
P5,P7,P10,P12,P13	عدم اطمینان نسبت به آینده کشور	فرهنگی- اجتماعی	فرهنگی- اجتماعی
P1,P2,P3,P7,P8	چالش های الگوپذیری نسل جوان		
P2,P9,P11	احساس نیاز به کیفیت زندگی بالاتر		
P1,P3,P6,P7,P8,P14	محدودیت های اجتماعی زنان در کشور مبدا	محیطی- اجتماعی	محیطی- اجتماعی
P2,P8,P12	رواج رابطه مداری در همه سطوح جامعه		
P1,P2,P8,P13	احساس عدم تاثیرگذار بودن در جامعه		
P1,P2,P4,P6,P15	کاهش اعتماد اجتماعی	مسائل شخصی	ویژگی- های فردی و محیطی
P3,P4,P10,P11,P15	روند نزولی رفاه اجتماعی افراد		
P2,P4,P5,P7,P9,P11	عدم ضابطه مداری در جامعه		
P1,P2,P5,P8,P10	احساس کمبود آزادی های اجتماعی	شرایط بهتر در کشور مقصد	مداخله گر Intervening conditions
P1,P3,P4,P5,P6,P9,P14,P15	فاصله طبقاتی زیاد در جامعه		
P2,P4,P9,P11,P14,P15	جهانی شدن ارتباطات اجتماعی و فرهنگی با خارج از کشور		
P1,P2,P6,P11	منزلت خواهی(نیاز به کسب جایگاه اجتماعی مناسب تر)	شرایط بهتر در کشور مقصد	مداخله گر Intervening conditions
P4,P6,P14	ویژگی های فردی و خانوادگی(تمایل برخی خانواده ها به مهاجرت)		
P4,P7,P12	کاهش تعلق ملی(وجود حس عدم تعلق به کشور در فرد)		
P2,P2,P6,P9,P14,P15	ضرورت های خانوادگی(تامین آینده فرزندان در خارج از کشور)	شرایط بهتر در کشور مقصد	مداخله گر Intervening conditions
P1,P2,P8,P11	امثیت خواهی(از لحاظ جایگاه اجتماعی)		
P8,P9,P12	روابط خانوادگی(حضور برخی افراد خانواده در خارج از کشور)		
P3,P9	نوع سبک زندگی شخص(نزدیک بودن سبک زندگی فرد با فرهنگ خارج از کشور)	شرایط بهتر در کشور مقصد	مداخله گر Intervening conditions
P2,P8,P11	مهاجرت اقوام و دوستان(ترغیب فرد توسط اطرافیان مهاجرت کرده)		
P5,P6,P7,P13	وجود قوانین مناسب مهاجرت در کشور مقصد		
P1,P2,P4,P7,P8,P11,P13	نزدیکی مسافت کشورهای مبدا و مقصد	شرایط بهتر در کشور مقصد	مداخله گر Intervening conditions
P5,P6,P7,P10,P11,P12,P114	تمایل کشور مقصد به جذب نخبگان خارجی		
P3,P4,P5,P7,P8,P11	نگرش انتقادی نسبت به شرایط داخلی کشور		
P1,P2,P3,P5,P6,P18,P10,P11,P12	میزان تعلق و وابستگی نسبت به خانواده و وطن	شرایط بهتر در کشور مقصد	مداخله گر Intervening conditions
P2,P4,P7,P12,P14	هم جواری با کشورهای توسعه یافته		
P2,P4,P6,P9,P11,P15	اشتراکات فرهنگی بین کشورهای مبدا و مقصد(فرهنگ و زبان)		
P1,P4,P13,P14	شفافیت نظام مدیریت ورزش	بهبود ساختار ورزش کشور	بهبود ساختار ورزش کشور
P2,P2,P6,P13	تعهد سیاست گذاران کلان در رفع مشکلات نخبگان		
P1,P2,P8,P11,P12	تلاش در جهت اعتلای شان ورزشکاران نخبه در جامعه		
P8,P9,P12,P15	پرهیز سیاست گذاران از راهکارهای تدافعی غلط	بهبود ساختار ورزش کشور	بهبود ساختار ورزش کشور
P3,P9,P10,P14	فراهم آوردن زیرساخت های مناسب ورزش بانوان		
P2,P8,P11,P12	تلاش نهادهای مربوطه برای تامین رفاه اقتصادی نخبگان		
P5,P6,P8,P13	افزایش امنیت سیاسی کشور(ایجاد روابط دوستانه ورزشی با سایر کشورها)	بهبود ساختار ورزش کشور	بهبود ساختار ورزش کشور
P5,P7,P10,P12,P13,P14	الگوپرداری نهادهای متولی از تجارب موفق بین المللی		
P1,P2,P3,P7,P8	افزایش آزادی های سیاسی و دینی در جامعه ورزشی		
P1,P2,P3,P6,P12	نهادینه کردن شایسته سالاری در ساختار ورزش		

P2,P9,P11	تلاش نهادهای ورزشی در حفظ کرامت نیروی انسانی			
P1,P3,P6,P7,P8,P10	به روز رسانی امکانات و زیرساخت‌های حرفه‌ای رشته‌های ورزشی			
P2,P8,P12,P17	استفاده از نخبگان ورزشی در پست‌های تخصصی ورزش کشور			
P1,P2,P8,P10	حمایت هدفمند و همه جانبه از نخبگان ورزشی	ترویج عدالت و پایداری ورزشی		
P1,P2,P4,P6,P15	تقویت امید به آینده در میان نخبگان ورزشی (با حمایت همه جانبه)			
P3,P4,P10,P11	اصلاح برخی قوانین معیوب و منسوخ شده			
P2,P4,P5,P7,P9,P11	توسعه روابط بین الملل به دور از فضای امنیتی			
P1,P2,P5,P8,P12	تقویت پاسخگویی سیاست گذاران و مدیران			
P2,P3,P4,P6,P9,P10,P11,P15	گسترش مشارکت بخش خصوصی در ورزش			
P1,P3,P4,P5,P6,P9,P14	توزیع عادلانه امکانات در سطح کشور			
P1,P2,P3,P4,P6,P7,P9,P10,P14	ایجاد فرصت برابر برای زنان ورزشکار (امکانات ورزشی و دستمزد دریافتی)			
P1,P3,P4,P6,P10,P14,P15	اصلاح نظام پرورش و حمایت از نخبگان			
P2,P2,P6,P9	رفع مشکلات معیشتی ورزشکاران	بهبود جایگاه اجتماعی		
P1,P2,P7,P11,P12	افزایش حس وطن گرایی و تعلق به وطن در میان ورزشکاران با بهبود امنیت اجتماعی آنها	ورزشکاران	بهبود وضعیت اجتماعی جامعه ورزش	
P8,P9,P14	حفظ شان ورزشکاران بعد از عمر قهرمانی	نخبه		
P5,P8,P10,P16	افزایش سطح رفاهی و مالی ورزشکاران			
P3,P4,P6,P8,P10,P11,P12	ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای ورزشکاران نخبه	حمایت همه جانبه از ورزشکار		
P3,P4,P5,P9	تامین مالی ورزشکاران در دوران بازنشستگی			
P1,P4,P13,P14,P15	پرداخت به موقع پاداش‌ها و جوایز ورزشکاران			
P2,P2,P6,P12,P13	توجه به ورزشکاران رشته‌های ورزشی مدال آور			
P1,P3,P5,P7	تضعیف توان رقابت پذیری ورزش کشور در مسابقات بین المللی	تضعیف ورزش قهرمانی		
P2,P4,P6,P9,P14	کاهش پرستیژ ملی کشور در سطح جهان (تخریب وجهه کشور در سطح جهان)			
P1,P3,P6,P9,P14,P15	افول ورزش قهرمانی		افت کیفیت ورزش قهرمانی	
P2,P,P5,P7	کاهش حس وفاداری نسبت به وطن و تیم ملی			
P1,P2,P5,P8	تضعیف جایگاه ورزش ملی			
P1,P2,P4,P6,P9,P10	همه گیری مهاجرت در بین نخبگان ورزشی	کاهش کیفی و کمی ورزشکاران		
P3,P4,P6,P10	کاهش سطح کیفیت فنی تیم‌های ملی			
P2,P4,P7,P8,P9	کاهش سطح کیفیت فنی مسابقات داخلی			
P1,P2,P5,P8,P10,P11	خروج زن نخبگی از کشور			
P2,P4,P9,P12,P13	بازخورد منفی جامعه نسبت به ورزشکاران مهاجر	تضعیف جایگاه اجتماعی ورزشکاران	پیامدها Consequences	
P1,P2,P4,P8	الگوپذیری منفی جامعه از ورزشکاران ملی مهاجر (ترغیب جامعه به مهاجرت به دلیل مهاجرت الگوهای ملی)		کمبود الگوی ورزشی مناسب در جامعه	
P3,P6,P9,P10	بی میلی جامعه نسبت به پیگیری ورزش در نبود قهرمانان ملی			
P2,P4,P14	کاهش مقبولیت قشر ورزشی در جامعه			
P1,P3,P5,P7,P14,P15	تاثیر منفی بر ورزشکاران پایه (به دلیل مهاجرت الگوهای ورزشی)			
P4,P7,P9,P11	ایجاد شرایط یاس و ناامیدی در جامعه ورزش	از دست دادن منابع انسانی		
P5,P8,P12,P13	هدررفت سرمایه کشور			
P2,P6,P10	تهی شدن ورزش از سرمایه ملی			
P3,P9,P10,P11	کاهش سرمایه انسانی در ورزش حرفه‌ای			

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر عوامل تعیین کننده در مهاجرت نخبگان ورزشی کشور شامل: عوامل علی (جایگاه شغلی ضعیف در جامعه و سیستم مدیریتی ناکارآمد)، عوامل زمینه‌ای (عوامل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی-اجتماعی)، عوامل مداخله‌گر (ویژگی‌های فردی و محیطی)، راهبردها (بهبود ساختار ورزش کشور و بهبود وضعیت اجتماعی جامعه) و در نهایت پیامدهای این پژوهش (افت کیفیت ورزش قهرمانی، کمبود الگوی ورزشی مناسب در جامعه) می‌باشد. که این مقوله‌ها خود شامل ۲۰ مفهوم هستند.

شکل ۱. مدل پارادایمی مهاجرت سرمایه‌های انسانی نخبه در ورزش

Figure 1. Paradigmatic model of elite human capital migration in sports

بحث

هدف از پژوهش حاضر ارائه چارچوب مفهومی عوامل تعیین کننده در مهاجرت نخبگان ورزشی کشور بود. عوامل علی شناسایی شده در پژوهش، مقوله‌های جایگاه شغلی ضعیف در جامعه و سیستم مدیریتی ناکارآمد می باشند که هر کدام از این عوامل دارای تعدادی کد محوری و باز بود. نخبگان ورزشی از سرمایه‌های هر کشور محسوب می‌شوند که پیشرفت‌هایی در زمینه‌های گوناگون برای آن جامعه را رقم می‌زنند. روی هم رفته، باور بر آن است که توسعه پایدار ورزشی، تلاش برای حضور مؤثر در میادین بین‌المللی، به اهتزاز درآوردن پرچم کشور در تورنمنت‌های جهانی، نهادینه کردن ورزش در سطح کشور و فرهنگ‌سازی غنی که می‌تواند کمک فراوانی به پیشگیری از انواع بیماری‌ها کند، همه و همه برآیند کار و میوه تلاش نخبگان ورزشی جامعه است (باقری و همکاران، ۲۰۱۹). از این رو نهادهای سیاست‌گذار مهم‌ترین بازیگران عرصه مهاجرت محسوب شده و به عنوان رکنی مهم در این مسئله ایفای نقش می‌کنند. سیستم مدیریتی ناکارآمد در این نهادها با هدف تضمین منافع سیاسی و اقتصادی صاحب منصبان و بدون توجه به تعهد و تخصص موجب تضعیف هرم مدیریتی کشور و ورزش می‌شود و پیامدهایی از جمله نگاه سطح پایین به ورزش، مدیریت ضعیف و ناکارآمد، تضعیف فرآیند توسعه، تمرکز قدرت در دست عده‌ای خاص و محدود، گسترش تبعیض و نابرابری، جایگاه شغلی ضعیف ورزشکاران در جامعه، ساختارهای

ناقص و غیرپاسخگو را در پی خواهد داشت که از عوامل اصلی تمایل افراد نخبه و متخصص به مهاجرت می‌باشد. مهم‌ترین راهبرد در این بخش مدیریت صحیح و کارآمد، نگاه حرفه‌ای به ورزش و کاهش نفوذ تفکرات سیاسی در ورزش به وسیله افراد شایسته و متخصص است. تا از این طریق از موانع و عوامل دافعه مبدا کاسته شود. در راستای یافته‌های این بخش از پژوهش، نتایج پژوهش روبیرو و همکاران^۱ (۲۰۱۴) نشان داد که وجود دستمزدهای پایین، حجم بالای کار، عدم امید به آینده شغلی، کسب موقعیت‌های بهتر شغلی و پیشرفت حرفه‌ای، دلایل مهاجرت در این حوزه به شمار می‌روند. باقرزاده و شریعتی (۲۰۲۱) دغدغه دوران بازنشستگی، نبود حامی مالی و لیگ حرفه‌ای، نبود شغل متناسب با تخصص را مهم‌ترین عوامل رانشی معرفی کردند. یافته‌های این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش شیروانی و همکاران (۲۰۲۰) نیز در خصوص انتخاب و گزینش مدیران شایسته با دانش و مهارت هم‌راستا می‌باشد.

با توجه به نتایج پژوهش، یکی دیگر از بخش‌های موثر عوامل زمینه‌ای بودند که خود شامل (عوامل اقتصادی، سیاسی و فرهنگی-اجتماعی) می‌باشد. تنگناهای روزافزون اقتصادی موجود در جامعه موجب تورم فزاینده در کشور شده که بنیان‌های جامعه را می‌جود و از بین می‌برد. تلاش افراد برای دستیابی به زندگی بهتر را پوچ می‌کند، از سوی دیگر فشارهای فرهنگی و اجتماعی اعم از تبعیض‌های موجود، ناشایسته‌سالی، عدم رعایت شان و منزلت نخبگان در جامعه، احساس ناامنی اجتماعی، بی‌ثباتی سیاسی در کشور، ورود ناصحیح سیاست به ورزش و بسیاری عوامل موجود دیگر که در بخش یافته‌ها ذکر شد، این بحران را تشدید کرده و سبب کاهش انگیزه افراد به ماندن در کشور می‌شود. از طرفی دیگر با توجه به پیشنهادها مالی اغوا کننده و استقبال کشورهای مقصد از این نخبگان و فراهم آوردن محیط اجتماعی و سیاسی دور از تنش برای آن‌ها، نخبگان را هرچه بیشتر به مهاجرت تشویق و ترغیب می‌کنند. همسو با نتایج این بخش از پژوهش، تئوری ساختارگرایان می‌باشد که نابرابری درآمدی، محرومیت‌های نسبی و امنیت‌های اجتماعی و سیاسی را از علل اصلی مهاجرت مطرح می‌کنند. با توجه به این‌که ضعف و ناکارآمدی ساختارهای داخلی کشور زمینه‌ساز مشکلات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است و مهاجرت به هر شکلی می‌تواند آن را تشدید کند، برنامه‌ریزی اصولی برای مهار و کنترل این مشکلات و کمبودها در چارچوب طرح‌های کلان و اصلاح ساختاری قابل اجرا در بلندمدت و به طور ریشه‌ای، راهکار برون‌رفت از این بحران خواهد بود تا به توسعه همه جانبه و پایدار در تمامی ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی دست یافته شود و از نارضایتی‌های اجتماعی کاسته شود. هم‌راستا با نتایج این بخش از پژوهش، نتایج پژوهش صالحی عمران (۲۰۱۶)، نشان داد که امکانات مادی و رفاهی بهتر برای زندگی، ارتقا و رشد علمی و حرفه‌ای، وجود فرصت‌های شغلی بهتر، آسایش روانی و اجتماعی بهتر برای خود و خانواده، علاقه به زندگی در یک جامعه بدون احساس تبعیض و در نهایت ارتباط بهتر تخصص با نیازهای جامعه خارجی به ترتیب به عنوان مهم‌ترین عوامل کششی شناسایی شدند. باقری و همکاران (۲۰۱۹) و مرادی و ستاری‌فرد (۲۰۲۰) نیز نتایجی هم‌سو با پژوهش حاضر داشتند و بیان کردند که عوامل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی از مهم‌ترین متغیرهای موثر در مهاجرت ورزشکاران هستند. بخش بعدی یافته‌های پژوهش، عوامل مداخله‌گر می‌باشد که خود شامل ویژگی‌های فردی و محیطی می‌باشد. یافته‌های این بخش مربوط به ویژگی‌های شخصیتی، خانوادگی، روانشناختی و محیطی فرد ورزشکار است. طبق رویکرد گزینشی بودن مهاجرت، مهاجرت پدیده‌ای صرفاً فردی و ساده نیست که در آن یک شخص تصمیم بگیرد که به دنبال فرصت زندگی بهتر، وطن خود را برای همیشه ترک کند. به بیانی دیگر مهاجران نمونه تصادفی از جمعیت نیستند و فرآیند مهاجرت بسیار گزینشی می‌باشد. گزینشی بودن این فرآیند به این معنی است که همه مردم مهاجرت نمی‌کنند و تنها بخش خاصی از افراد به این کار اقدام می‌کنند. بر این اساس، ویژگی‌های فردی مهاجران متفاوت از ویژگی‌های

¹ Robeiro et al

افرادی است که اقدام به مهاجرت نمی‌کنند. این ویژگی‌ها جایگاه مهمی در تصمیم به مهاجرت افراد دارند زیرا با وجود همه عوامل موثر در مهاجرت، نهایت این تصمیم فرد است که به مهاجرت منتهی می‌شود. در واقع وقتی وضعیت موجود نتواند حداقل نیازهای افراد را برآورده کند، افراد تصمیم به حرکت به مکان‌های دیگر می‌گیرند و به جاهایی مهاجرت می‌کنند که شانس بیش‌تری برای برآوردن نیازها و رفع محرومیت محسوس خود داشته باشند. با این حال هر یک از منطقه‌ها و کشورها عوامل مثبت، منفی و خنثی دارند که می‌تواند افراد را از آن منطقه دور، جذب یا بی‌تفاوت کند و اثری که هر کدام از این عوامل دارند بر اساس شخصیت و خصوصیت فردی و روانشناختی متفاوت خواهد بود. این یافته پژوهش با نظریه محرومیت نسبی هم‌خوانی دارد. هم‌سو با این یافته‌ها میشلینی^۱ (۲۰۲۰) جاه‌طلبی‌های شخصی و ورزشی را عامل مهاجرت نخبگان ورزشی می‌داند و هم‌چنین آن را به شخصیت، آرزومندی و انگیزه افراد نسبت می‌دهد. فروتن و شیخ (۲۰۱۸) نیز عوامل فردی و شخصیتی را در مهاجرت نخبگان با اهمیت ذکر کرده‌اند. در همین راستا نتایج پژوهش پالونی و همکاران^۲ (۲۰۰۱) نشان داد که افراد با داشتن شبکه‌های اجتماعی بخصوص شبکه‌های خانوادگی در کشور مقصد، احتمال بیش‌تری دارد که مهاجرت کنند. شناخت نیاز ورزشکاران و تلاش در جهت برطرف کردن این نیازها می‌تواند راهبردی مهم برای ممانعت از خروج نخبگان ورزشی از کشور باشد.

یافته‌های بعدی پژوهش، راهبردهای مهاجرت نخبگان ورزشی بود که شامل بهبود ساختار ورزش کشور و بهبود وضعیت اجتماعی جامعه می‌باشد. ساختار مناسب و کارآمد، اولین و مهم‌ترین عامل رسیدن به اهداف کلان در تمامی نظام‌ها از جمله نظام ورزش است. کشورهایی که در ورزش پیشرفت داشته‌اند، سعی کرده‌اند با تدوین استراتژی و ارائه برنامه‌ها و ساختار مناسب، در جهت گسترش آن گام بردارند. با افزایش چشم‌گیر نقش ورزش در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی کشورها، پیشرفت در زمینه ورزش به یکی از اولویت‌های راهبردی برنامه‌ریزان در کشورهای مختلف دنیا تبدیل شده است. بی‌تردید، پیشرفت در ورزش کشور را نمی‌توان جدا از پیشرفت سایر بخش‌ها تصور کرد. پیشرفت در ورزش به نوعی از پیشرفت در ساختار سازمانی ورزش عبور می‌کند. به عبارت دیگر، بدون ساختار مناسب که در آن نقش‌ها به خوبی از هم تفکیک شده باشند و میان نهادهای مختلف مؤثر در حوزه ورزش تقسیم کار به درستی صورت گرفته باشد، حرکت به سمت پیشرفت صورت نمی‌گیرد. فقدان نظام مدیریتی یکپارچه، وجود سازمان‌های متعدد و بعضاً موازی و مشخص نبودن متولی امور ورزش تربیتی، همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای و همچنین توأمان بودن سیاست‌گذاری و اجرا در وزارت ورزش و جوانان، نارسایی‌هایی را در این بخش‌ها به وجود آورده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که با مشخص کردن شرح وظایف بخش‌های مختلف تشکیل دهنده ساختار ورزش کشور، از تداخل وظایف و موازی کاری‌ها جلوگیری شود.

مورد بعدی در بخش راهبردهای پژوهش، بهبود وضعیت اجتماعی ورزشکاران می‌باشد. آنچه ورزشکاران و استعدادهای برتر هر کشوری را به ماندن در وطن ترغیب می‌کند ارائه انگیزاننده‌های درونی و بیرونی نخبگان و دل‌گرم کردن آن‌هاست. عوامل مهاجرت، از یک طرف وجود برخی کمبودها در داخل کشور از طرف دیگر وجود جاذبه‌ها به خصوص از جهت رسیدن به رفاه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بیش‌تر در کشورهای توسعه یافته بوده است. می‌توان گفت مهاجرت نخبگان بیشتر عملی حساب‌گرانه است تا احساسی. به عبارت دیگر، هر چقدر جاذبه‌های مقصد و دافعه‌های مبدأ بیش‌تر باشد و فرد از نظر ذهنی و عینی گرایش و آمادگی بیش‌تری برای مهاجرت داشته باشد و منافع مهاجرت را نسبت به هزینه‌ها و مشکلات آن بیش‌تر بداند، درصد تصمیم به مهاجرت افزایش خواهد یافت. این تصمیم‌گیری بر مهاجرت با تاکید بر ارتقای کیفیت زندگی است. همان‌طور که توسعه‌گرایان بیان می‌کنند که شاخص‌های توسعه‌ای موجود در مقصد از علل اصلی مهاجرت می‌باشد. نخبگان در جستجوی شرایط کیفی بهتر برای زندگی خود و خانواده، به سمت مقاصد

¹ Michelini

² Palooni et al

مهاجرت می‌کنند که امتیازات خاص مالی و شرایط اجتماعی مطلوبی را برای آن‌ها فراهم آورد. دسترسی به فرصت‌های برابر، ثبات اقتصادی و سیاسی، توجه به کرامت انسانی نخبگان، هم‌خوانی میزان درآمد با هزینه‌های زندگی، امید به آینده زندگی خود و فرزندان، تنها بخشی از جاذبه‌های کشورهای مقصد است که نخبگان را ترغیب به مهاجرت می‌کند. هم‌راستا با یافته‌های این بخش از پژوهش، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «بررسی مسئله مهاجرت ورزشکاران» علل مهاجرت ورزشکاران را به دو دسته کلی مدیریتی و سیاسی تقسیم کرده است که در ارائه راهبردها، سه دسته تشویقی، تنبیهی و سیاستی به عنوان راهبردهای پیش روی حل مسئله مهاجرت ورزشکاران آمده است. همچنین مقیمی (۲۰۱۸) به بررسی تاثیرات سیستم مدیریتی کارآمد بر حفظ و نگهداری نخبگان پرداخته و معتقد است باید ساختار و معماری منابع انسانی متمایزی که بر مدیریت نیروهای نخبه و با استعداد تمرکز دارد به عنوان راهبردی اساسی طراحی شود.

پيامد شناسی این پدیده بسیار مهم است زیرا نیروی انسانی محور کلیه فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، ورزشی و ... است و نقش انکارناپذیری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر جامعه ایفا می‌کند. از این رو این سرمایه‌های انسانی یکی از مهم‌ترین منابع ثروت کشورها و ارزشمندترین منابع برای تحول و پویایی و پیشرفت یک جامعه به شمار می‌آیند. بررسی وضعیت ایران به لحاظ دو شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادهای نشان می‌دهد که کشور ایران به لحاظ پرورش نیروی انسانی ماهر در وضعیت مناسبی قرار دارد اما در شاخص رقابت‌پذیری برای استعدادهای نخبه‌هاست آنها از وضعیت مناسبی برخوردار نیست. مهاجرت نخبگان ورزشی، کشور را با کمبود ورزشکاران حرفه‌ای و نخبه مواجه می‌سازد و می‌تواند تاثیرات منفی زیادی از جمله عدم توسعه ورزش قهرمانی، ضعف در میدان‌های جهانی، عدم رشد و توسعه ورزش، تضعیف جایگاه ورزش ملی، افول ورزش قهرمانی، الگوپذیری منفی نوجوانان و نونهالان ورزشکار، خدشه‌دار شدن محبوبیت و مقبولیت ورزشکاران، عدم استقبال از مسابقات ورزشی به دلیل نبود نخبگان ورزشی محبوب و بسیاری پیامدهای دیگر را در پی داشته باشد. تهی شدن ورزش از این سرمایه‌های انسانی اثرات جبران‌ناپذیری بر ورزش کشور داشته و حتی جامعه ورزشکاران به ویژه ورزشکاران نوپایه و نونهال را به شدت تهدید می‌کند، چرا که این دسته از ورزشکاران در مرحله الگوپذیری بوده و در صورت الگوبرداری از ورزشکاران مهاجر می‌توانند در آینده به پدیده مهاجرت سرمایه‌های انسانی دامن بزنند. در راستای یافته‌های پژوهش باقرزاده و شریعتی (۲۰۲۱) در تحلیل آسیب‌شناسی رفتار مهاجرتی ورزشکاران ایران، پیامدهای وارده مهاجرت ورزشکاران نخبه ایرانی بر اساس کشش‌ها و رانش‌های داخلی و خارجی را به پنج دسته کلی ورزشی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی تقسیم کردند. به اعتقاد استارک، زمانی که متخصصان جوان کشورشان را ترک می‌کنند، کیفیت کار توسط نیروهای باقیمانده کاهش می‌یابد (استارک، ۲۰۰۲). ظهوری منش (۲۰۰۹)، به تحلیل اثرات مهاجرت بر امنیت ملی پرداخته و معتقد است که مهاجرت نخبگان نه تنها پدیده‌ای اجتماعی، بلکه موضوعی قابل بررسی در حوزه امنیت ملی است زیرا پیامدهایی در ارتباط با امنیت ملی دارد که این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر هم‌راستا می‌باشند. موضوع نخبگان و بهره‌برداری از سرمایه انسانی آن‌ها موضوعی چند وجهی است. چند وجهی بودن مسئله مهاجرت نخبگان باعث می‌شود که نتوان هیچ عاملی را به تنهایی به عنوان موثرترین عامل در مهاجرت افراد معرفی کرد بلکه بسیاری از عوامل و شرایط وجود دارند که در تعامل با یکدیگر و در کنار هم در پدیده مهاجرت آن‌ها موثر هستند. بنابراین پیشنهاد می‌شود مسئولین نسبت به شناخت نیازها، موانع و مشکلات نخبگان ورزشی اقدام نمایند که از این طریق می‌توانند گامی موثر در پیشگیری از مهاجرت آن‌ها بردارند. همچنین پیشنهاد می‌شود در مواجهه با مهاجرت ورزشکاران و در راستای حفظ منافع ملی و کرامت انسانی می‌بایست با سیاست جذب حداکثری حرکت کرد. در این راستا ما نیازمند یک برنامه استراتژیک در سطح ورزش قهرمانی با هدف تبیین، توصیف و تحلیل مسئله و همچنین شناسایی راهبردها و راهکارهای لازم هستیم. در نهایت با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر توجه داشتن به شکاف‌ها و تغییر در سبک زندگی، هویت خواهی، توجه به منزلت اجتماعی در کنار اهمیت

نیازهای زندگی، توجه به رفاهیات، ایجاد اشتغال، تأمین خواسته‌های مادی و معنوی و هم‌گرایی در جامعه باعث می‌شود که در مهاجرت ورزشکاران، رویکردی جامع و کلان و کارآمد داشته باشیم.

نتیجه‌گیری کلی و پیام

مهاجرت یک پدیده عام اجتماعی و محصول دنیای مدرن است که به دلایل متعددی از جمله عدم تعادل جمعیتی، افزایش ارتباطات، نابرابری‌های فرآیندهای اقتصادی و اجتماعی و تغییرات آب و هوایی در حال افزایش است. این پدیده به عنوان فرآیندی پویاست که هم خود بر خواسته از شرایط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و هم زمینه ساز تغییر شرایط است. در واقع وقتی وضعیت موجود نتواند حداقل نیازهای افراد را برآورده کند، افراد تصمیم به حرکت به مکان‌های دیگر می‌گیرند و به جاهایی مهاجرت می‌کنند که شانس بیش‌تری برای برآوردن نیازها و رفع محرومیت محسوس خود داشته باشند. موضوع مهاجرت نخبگان موضوعی چند وجهی است. چند وجهی بودن مسئله مهاجرت نخبگان باعث می‌شود که نتوان هیچ عاملی را به تنهایی به عنوان موثرترین عامل در مهاجرت افراد معرفی کرد بلکه بسیاری از عوامل و شرایط وجود دارند که در تعامل با یکدیگر و در کنار هم در پدیده مهاجرت آن‌ها موثر هستند. بنابراین استفاده از رویکردی چند جانبه برای شناخت نیازها، موانع و مشکلات نخبگان ورزشی می‌تواند گامی موثر در پیشگیری از مهاجرت آنها و جلوگیری از افت توانمندی‌های ورزشی کشور باشد.

محدودیت‌ها

عدم شفافیت در بازگویی علل سیاسی و اجتماعی موثر در مهاجرت نخبگان دشواری دسترسی به اطلاعات و داده‌های مورد نیاز در رابطه با دلایل مهاجرت کمبود پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص مهاجرت ورزشکاران در ایران و به دنبال آن محدودیت‌های پیشینه پژوهش

پیشنهاد برای مطالعات آتی

بررسی عملکرد ورزشکاران ایرانی مهاجر در کشورهای مقصد مطالعه راهکارهای برگشت نخبه‌های ورزشی مهاجر به کشور بررسی پیامدهای حرفه ای ورزشی مهاجرت نخبگان ورزشی

ملاحظات اخلاقی

رعایت دستورالعمل‌های اخلاقی

این پژوهش با رعایت اصول اخلاقی در پژوهش انجام شد.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی

در این پژوهش از ابزار هوش مصنوعی استفاده نشده است.

منابع مالی

هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نشده است و هزینه‌های پژوهش توسط محققین پرداخت شده است.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان سهم مساوی در تدوین و اجرای این پژوهش داشتند.

تعارض منافع

در این پژوهش تضاد منافی بین نویسندگان وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

از تمامی افراد و سازمان‌هایی که در انجام این پژوهش در جهت گردآوری داده‌ها ما را یاری کردند کمال تقدیر و تشکر را دارم.

References

- Agergaard, S., & Tatiana., R. (2014). Migration and career transitions in professional sports: Transnational athletic careers in a psychological and sociological perspective. *Sociology of Sport Journal*, 31(2), 228-247. [Link]
- Agergaard, S., Darby, P., Falcous, M., & Klein, A. (2023). Sport and migration in the age of superdiversity. *International Review for the Sociology of Sport*. 58(4), 611-624. [Link]
- Bagherzadeh, F., & Shariati Faizabadi, M. (2021). Pathology of migration behavior of Iranian athletes; Qualitative approach based on pull-push theory. *New Approaches in Sports Management*, 8(31), 152-139. [http://ntsmj.issma.ir/article-1-1554-fa.html] [In Persian]
- Bagheri, H., Qawam Sefat, M., & Haseli, Gh. (2019). Identifying and prioritizing factors affecting the migration of elite athletes in Iran. *Journal of Human Resource Management in Sports*, 6(2), 257-276. [https://doi.org/10.22044/shm.2019.7698.1858] [In Persian]
- Bozorgzad, S., Kazemipour, Sh., & Alimohseni, R. (2019). Investigating the socio-economic factors affecting tendency of elites to migrate abroad. *Strategic Studies of Sport and Youth*, 19(48), 297-322. [Link] [In Persian]
- Bohlke, N., & Leigh, R. (2009). Benchmarking of elite sport systems. *Management Decision*, 47(1), 67-84. [Link]
- Carter, T. (2007). Family networks, state interventions and the experience of Cuban transnational sport migration. *International Review for the Sociology of Sport*, 42(4), 371-389. [https://doi.org/10.1177/1012690208089832]
- Crossan, W.(2020). Expanding game, expanding opportunity: the effect of athlete migration on Czech ice hockey from 1993 to 2018. *Sport in Society*, 23(3), 377-398. [https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1696521]
- Collins, F. (2022). Geographies of migration II: Decolonising migration studies. *Progress in Human Geography*, 46(5), 1241-1251. [https://doi.org/10.1177/03091325221100826]
- Crossan, W. (2020). Expanding game, expanding opportunity: Transnational athletic careers in a psychological and sociological the effect of athlete migration on Czech ice hockey from 1993 to 2018. *Sport in Society*, 23(3), 377-398. [https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1696521]
- Ely, G., & Ronkainen, N. (2021). It's not just about football all the time either: transnational athletes' stories about the choice to migrate. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(1), 29-42. [http://dx.doi.org/10.1080/1612197X.2019.1637364]
- Foroutan, Y., & Sheikh, M. (2018). Examining the tendency of Ferdowsi University of Mashhad students towards international migration. *Sociology of Social Institutions*, 4(10), 61-79. [https://doi.org/10.22080/ssi.2018.1735] [In Persian]
- Fuchs, P. X., Doupona, M., Varga, K., Bon, M., Cortis, C., Fusco, A., ... & Wagner, H. (2021). Multi-national perceptions on challenges, opportunities, and support structures for Dual Career migrations in European student-athletes. *Plos one*, 16(6), 1-18. [https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253333]
- Garrett, S., Emma, V., David, F., & Guy, T. (2020). Sport migration from the UK to the US: The student-athlete experience. *Journal for the Study of Sports and Athletes in Education*, 14(1), 19-40. [https://doi.org/10.1080/19357397.2020.1736487]
- Hashemi, S.S., Hosseini Keshtan, M., Bagheri, H., & Rezai, M. (2024). Antecedents and Consequences of the Migration of Iran's Elite Athletes. *Journal of Sport Management and Development*, 13(3), 180-204. [https://doi.org/10.22124/JSMD.2023.22648.2715] [In Persian]
- Hennebry, L., & Petrozziello, A. (2019). Closing the gap? Gender and the global compacts for migration and refugees. *International Migration*, 57(6), 115-138. [Link]

- Hosseini, Z., Honari, H., & Ghafouri, F. (2020). Identifying factors affecting sports migration of elite athletes in Iran, *Journal of Organizational Behavior Management Studies in Sports*, 7(25), 95-109. [<https://doi.org/10.30473/fmss.2020.52095.2104>] [In Persian]
- Jansen, J., & Engbersen, G. (2017). Have the Olympic Games become more migratory? A comparative historical perspective. *Comparative Migration Studies*, 5(1), 11. [[Link](#)]
- Khanmoradi, S., Zardoshtian, Sh., Fatahi, Sh., & Dixon, J. (2020). Investigating the mutual effect of social welfare and the development of Iran's elite sports with an emphasis on economic and sports variables. *Journal of Sport Management and Development*, 11(2), 47-73. [<https://doi.org/10.22124/JSMD.2020.17220.2378>] [In Persian]
- Khosravi, A., Khosravi, S., Mansouri, M., & Mir, S. (2019). Elite migration and its relationship with development: opportunities and challenges for policymakers. The bimonthly scientific-research *Journal of Educational strategies in Medical Sciences*, 12(6), 18-8. [[Link](#)] [In Persian]
- Malekpour afshar, R., Haqdoost, A., Dehnavieh, R., Sheykhzadeh, R., Mousavi, M., Rezaei, P., Saljuqi, R., Maleki, M., & Nourihemat, S. (2022). The roots and solutions of the elite immigration problem in Iran. *Journal of Culture and Health Promotion*, 6(1), 81-87. [<http://dx.doi.org/10.22034/6.1.11>] [In Persian]
- Marques, R., & Wanderley, M. (2020). Migration for Work: Brazilian Futsal Players' Labor Conditions and Disposition for Mobility. *Journal of Sport and Social*, 44(3), 1-28. [<http://dx.doi.org/10.1177/0193723520928592>]
- Marques, R.F.R., Barker-Ruchti, N., Schubring, A., Marchi Júnior, W., Menezes, R.P., & Nunomura, M. (2022). Moving Away: Intra-National Migration Experiences of Brazilian Men Elite Futsal Players During Youth. *International Review for the Sociology of Sport*, 57(6), 940-959. [<https://doi.org/10.1177/10126902211045676>]
- Michelini, E. (2020). Coping with sport ambitions after forced migration: strategies of refugee athletes. *European Journal for Sport and Society*, 13(3), 1-17. [<http://dx.doi.org/10.1080/16138171.2020.1792114>]
- McDonald, B., & Spaaij, R. (2021). Social inclusion and solidarity building through sport for recently arrived migrants and refugees in Australia. *Handbook of Social Inclusion*, 1-15. [[Link](#)]
- Moradi, M., & Sattari Fard, S. (2020). Analyzing the issue of athletes' immigration and providing effective solutions. *Islamic Council Research Center*, Report. [[Link](#)] [In Persian]
- Moghimi, M. (2018). Investigating the impact of talent management in recruiting and attracting elites and its effects on reducing the migration of elites in the country. *Business Management*, 10(39), 113-131. [<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22520104.1397.10.39.5.4>] [In Persian]
- Mostafaei, J., Farzan, F., & Aliverdina, A. (2025). Design Modeling of Factors Affecting the Migration of Sports Elites in Iran. *Journal of Sport Management and Development*, 13(4), 132-158. [<https://doi.org/10.22124/JSMD.2023.23139.2734>] [In Persian]
- Lenartowicz, M., & Ciok, A. (2021). Motives of labour migrations of foreign elite athletes to Polish table tennis clubs. *Physical Culture and Sport*, 93(1), 11-23. [[Link](#)]
- Moghadas, A., & Sharafi, Z. (2009). Investigating the motivating factors for international migration among young people aged 18-30 in Shiraz and Arsanjan cities. *Journal of Iranian Sociology*, 10(1), 162-190. [<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17351901.1388.10.1.6.8>] [In Persian]
- Moradi, H., Shaabani bahar, Gh., Majidi, M., & Erfani, N. (2022). Presenting a model of the migration tendency of elite athletes of the Islamic Republic of Iran based on the foundation's data theory. *New approaches in sports management*, 10(26), 63-79. [[Link](#)] [In Persian]
- Nazari, Sh., Mahmoudi, A., & Shah Hosseini, M. (2021). The role of internal and external organizational strategies on the establishment of the meritocracy system in the country's sports facilities development and maintenance company. *Journal of Sport Management and Development*, 10(3), 220-240. [<https://doi.org/10.22124/JSMD.2021.5336>] [In Persian]

- Orlowski, J., Wicker, P., & Breuer, C. (2016). Labor migration among elite sport coaches: An exploratory study. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(3), 335-349. [<https://doi.org/10.1177/1012690216649778>]
- Palloni, A., Massey, D.S., Ceballos, M., Espinosa, K., & Spittel, M. (2001). Social capital and international migration: A test using information on family networks. *American journal of sociology*, 106(5), 1262-1298. [<https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/320817>]
- Parrish, C., Kadence A., & Cora, D. (2020). Talent migration in NCAA division I tennis: an exploratory study. *Sport in Society*, 17(2), 1-16. [<https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1804107>]
- Rahshakhor, M., Rafieyan, M., & Amini, E. (2011). Investigating the role of social and cultural factors on the migration of Iranian students abroad (case example: Pate University of Medical Sciences, Pecs, Hungary). *Social Research*, 5(16), 73-92. [<https://sid.ir/paper/164809/fa>] [In Persian]
- Ribeiro, J. S., Conceição, C., Pereira, J., Leone, C., Mendonça, P., Temido, M. & Dussault, G (2014). Health professionals moving to... and from Portugal. *Health Policy*, 114(2-3), 97-108. [<https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2013.05.009>]
- Rojo, J. R., Malagutti, J. P. M., Canan, F., Hirata, E., & Starepravo, F.A. (2021). Welcome to Brazil: An analysis of the migration of foreign players to Brazilian basketball. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 5(2), 3-7. [[Link](#)]
- Salehiomran, E. (2006). Investigating the attitude of academic faculty members towards the causes of elite migration abroad (case study: Mazandaran University). *Social Sciences Quarterly Journal*, 13(28), 56-80. [[Link](#)] [In Persian]
- Shirvani, T., Ehsani, M., Kozechian, H., & Amiri, M. (2019). Designing a competency model for sports marketing managers (using foundational data theory). *Journal of Sport Management and Development*, 9(1), 62-78. [<https://doi.org/10.22124/JSMD.2020.4286>] [In Persian]
- Sipinen, J., Söderlund, P., & Bäck, M. (2020). The relevance of contextual generalised trust in explaining individual immigration sentiments. *European Societies*, 22(4), 456-479. [<https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1762909>]
- Shahabadi, A., & Jamozorgi, A. (2014). The effect of economic, political and civil freedom on immigration (with emphasis on elite immigration). *Parliament and Strategic Quarterly*, 21(77), 41-69. [[Link](#)] [In Persian]
- Stark, O. (2004). Rethinking the Brain Drain. *World Development, Great Britain*, 32(1), 15-22. [<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2003.06.013>]
- Taheridamneh, M., & Kazemi, M. (2018). Desire to migrate among young people; A qualitative study on future images. *Quarterly Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities*, 10(4), 53-78. [<https://doi.org/10.22035/isih.2018.292>] [In Persian]
- Vietti, F., & Scribner, T. (2013). Human insecurity: Understanding international migration from a human security perspective. *Journal on Migration and Human Security*, 1(1), 17-31. [<https://doi.org/10.1177/233150241300100102>]
- Van Mol, C., & Timmerman, C. (2014). Should I stay or should I go? An analysis of the determinants of intra-European student mobility. *Population, Space and Place*, 20(5), 465-479. [<https://doi.org/10.1002/psp.1833>]
- Wanniarachchi, H., Kumara Jayakody, J., & Jayawardana, A. (2020). An organizational perspective on brain drain: What can organizations do to stop it?. *The International Journal Of Human Resource Management*, 33(8) 1-37. [<https://doi.org/10.1080/09585192.2020.1758745>]
- Wood, J. (2009). Brain Drain: The Scientific Fictions of Richard Powers. *The New Yorker*, 5, 80-83. [[Link](#)]
- Zahouri Menesh, M. (2019). Analyzing and investigating elite immigration and its impact on national security. *Journal of Countering Psychological Practitioners*, 7(1), 5-22. [[Link](#)] [In Persian]